

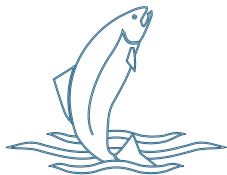
DANSKE LAKS OG HAVØRREDER

Udgivet af
Danmarks Sportsfiskerforbund

Kolofon

Titel:	DANSKE LAKS OG HAVØRREDER
Udgiver:	Danmarks Sportsfiskerforbund
Illustrationer:	Thomas Weiergang
Fotos:	Jakob Sørensen, Klaus Balleby, Kaare M. Ebert, Søren Jørgensen og Ole Wisler
Forfattere:	Kaare M Ebert, Klaus Balleby, Jakob Sørensen og Ole Wisler
Layout:	Søren Astrup Jørgensen
Konsulenter:	Søren Larsen og Finn Sivebæk
Oversættere:	Lars Østergaard (tysk) og Thomas Weiergang (engelsk) Hæftet kan også rekvireres i en tysk og engelsk udgave
Redaktør:	Ole Wisler

Danmarks Sportsfiskerforbund

Friluftsrådet

STØTTET MED TIPS- OG LOTTOMIDLER TIL FRILUFTSLIVET

Indholdsfortegnelse

- Side 4** De danske laksebestande
- Side 5** De danske havørredbestande
- Side 6** Unik dansk fiskepleje
- Side 8** 10 gode råd til genudsætning
- Side 10** Grej til genudsætning
- Side 12** Forskelle på laks
- Side 16** Forskelle på havørred
- Side 20** Forskelle på laks og havørred
- Side 22** Længde / væggtabel for laks
- Side 24** Længde / væggtabel for havørred
- Side 26** Links

Forord

De danske lakse- og havørredstammer er helt unikke. Dem skal vi passe på, og derfor udgiver Danmarks Sportsfiskerforbund dette hæfte. Her kan du få større forståelse for og bedre viden om vore laks og havørreder. Hvordan ser de ud, hvordan adskiller de sig fra hinanden? Hvorfor og hvordan passer vi bedst på dem? Det og meget mere får du svar på i dette hæfte. Læs det og brug det som opslagsværk, så du er klædt på til at fiske laks og havørred i Danmark. Vi takker for økonomisk støtte fra Friluftsrådet og Dansk Laksefond samt ekspertråd fra Søren Larsen, fiskemester hos Danmarks Center for Vildlaks, Stig Pedersen, biolog hos DTU Aqua og Finn Sivebæk, fiskeplejekonsulent hos DTU Aqua.

Danmarks Sportsfiskerforbund

De danske laksebestande

Der findes både atlanterhavslaks og østersø laks i danske farvande, men det er kun den atlantiske laks, som fanges i danske vandløb. Den atlantiske laks tilbagelægger tusinder af kilometer fra gydepladserne i åen til ædepladserne i Nordatlanten, og er helt afhængig af fri passage. Derfor udryddede opstemninger og opgravning af vandløbene op gennem 1900-tallet næsten laksen i Danmark. Kun en meget lille bestand formåede at overleve i få vestjyske vandløb. Ved hjælp af målrettet avisarbejde og naturgenopretning er det lykkedes at redde laksen, så der i dag findes et godt laksefiskeri i de større vestjy-

ske vandløb syd for Limfjorden og i Gudenåen. Bestandene er dog mere eller mindre baserede på udsætninger.

De danske laks bliver store. Der fanges hvert år laks i 20-kilos klassen. Den største nogensinde vejede 26,5 kg og blev fanget i Skjern Å i 1954. Opgangen af laks begynder allerede i februar-marts og fortsætter frem til september. Storlaksene på 9-25 kg og mellemlaksene på 5-9 kg er de første, der dukker op i åen. De mindre smålaks på 1-4 kg kommer senere fra juli-september. Gydningen finder sted i november til januar i de større vandløb.

De danske havørredbestande

Havørrederne i Danmark er blandt verdens største. Det skyldes de produktive vandløb og de marine opvækstområder, hvor der er rigeligt med fødeemner. Bestandene er nu i fremgang efter massiv nedgang gennem det meste af det 20. århundrede.

Fiskeriet dyrkes både i vandløbene, hvor cirka 15 % af de danske havørreder fanges, og langs kysterne. Med en snitvægt over to kg i vandløbene, er havørrederne store i forhold til i andre lande. Den danske rekord på 14,4 kg var således verdensrekord i mange år, og der fanges

hvert år flere fisk over 10 kg. De største trækker op i maj-juni, mens de mindre svømmer op i åerne fra juli og frem til gydningen sidst på året. Havørrederne æder sig store i de indre farvande og langt ind i Østersøen. Menuen består af alt fra orm og rejer til sild og tobis. De vestjyske ørreder opholder sig i landsdelens fjorde eller i Nordsøen, mens de østjyske og fynske generelt trækker mod syd-øst, hvor de blander sig med sjællandske fisk.

Havørredfiskeriet i saltvand er den fiskeriform, der dyrkes af flest danskere.

Unik dansk fiskepleje

Det er noget af et under, at fiskeriet i Danmark er blevet så godt, som tilfældet er. 95% af de danske vandløbsstrækninger er nemlig på et eller andet tidspunkt blevet gravet dybere og bredere, og svingene blevet afløst af lige strækninger.

Sammen med variationen i vandløbene forsvandt både de større sten, der giver perfekte skjulesteder for fiskeynglen, og grusbunden, som er forudsætningen for fiskenes gydning. Tusindvis af opstemninger ved vandmøller, dambrug og vandingsanlæg gjorde det umuligt for alle fiskearter at vandre frit mellem gydeområderne og ædepladserne.

Det påvirkede alle arter negativt, men især laks og havørred. Laksen blev næsten udryddet, og de vilde ørreder var i 1990'erne reduceret med 90% i forhold til den optimale bestand.

Da Fisketegnet blev indført i 1993, kom der hurtigt stor fokus på at genskabe gode forhold for fiskene i vandløbene. Det betød startskuddet på en lang række restaureringsprojekter i vandløbene, som blev udført i stor stil af lystfiskerforeningerne, men også af amter og kommuner landet over.

Alene i perioden 2006-2012 har lystfiskerforeningerne for eksempel udført mere end 250 unikke projekter, som er finansieret af Fiskeplejemidlerne. Indsatsen har båret frugt. I dag er laksen i klar fremgang og den vilde ørred-smoltproduktion tredoblet siden lavpunktet. Men der er stadig behov for forbedringer, og fremgangen skal ikke kun sikres ved at genskabe de gode forhold i vandløbene. Det er også vigtigt at sikre, at alle vandrefisk får en reel mulighed for at overleve ude i havet, hvor intensivt garnfiskeri i visse områder er et stort problem.

I dele af landet er der stadig stort behov for udsætninger, og det vil der sandsynligvis være mange år endnu. Udsætningerne finansieres af lystfiskerne selv, så opbakningen til Fisketegnet er vigtig, hvis lystfiskeriet skal fortsætte sin positive udvikling.

Ligeledes er din opbakning til Danmarks

Sportsfiskerforbund og medlemsforeningerne af meget stor betydning for den unikke danske fiskepleje, hvor der arbejdes for et rent vandmiljø med større naturlige fiskebestande.

Er du ikke allerede medlem, så meld dig ind og vær med til at støtte vores fælles indsats.

Se mere på www.sportsfiskeren.dk

10 gode råd til genudsætning

Ved mange af de danske åer er der fangstbegrænsning og eller fredninger på laks og havørred. Nogle sportsfiskere vælger endda frivilligt at genudsætte alle deres fisk. Fælles er, at når fiskene skal genudsættes, er det vigtigt at kende de gode råd for genudsætning. Følger du disse 10 råd, så overlever næsten 100% af de genudsatte laks og havørreder.

1 Fisken, der skal genudsættes, bør fightes hurtigt og håndteres så skånsomt som muligt. En lang, udmarvende fight giver fisken mælkesyrechok og stresser hårdt, så den kan dø efterfølgende – også selv om den svømmede fint, da du satte den ud.

2 Brug ikke gaf ved landing af fisk, som skal genudsættes. Bruger du fangstnet skal det være finmasket og knudefrit eller med gumminetpose.

Net og ramme skal være dimensioneret til store fisk. Løft ikke fisken ud af vandet, når den er i nettet.

3 Afkrogning bør, hvor det er muligt, ske i vandet og bedst uden at røre ved fisken. Klip linen tæt ved krogen, hvis skånsom afkrogning ikke er mulig.

4 Du må ikke veje fisk, der skal genudsættes. Og husk, at netmasker skader både finner, skæl- og slimlag på fisken.

5 Er fisken afkræftet, så hold den på ret køl med et løst greb om haleroden med den ene hånd og under bugen med den anden. Vend snuden mod strømmen. Bevæg ikke fisken frem og tilbage. Når fisken selv kan holde sig oprejst og forsøger at svømme væk, kan du slippe den.

6 Blanke laks og havørreder med løse skæl er mere sårbare overfor håndtering end letfarvede og farvede fisk. Vær derfor ekstra påpasselig med afkrogning og berøring, hvis du skal genudsætte blanke laks og havørreder.

7 Løft i halen skal undgås, da det skader fiskens ryggrad. Det kan også presse fiskens indre organer sammen, så de beskadiges, hvis fisken holdes lodret op i luften.

8 Hav altid en tang med til at afkroge fisken. Den kan også bruges til at klemme modtager ned.

9 Lav eventuelt mål på din stang med tape eller beviklinger, så du hurtigt kan måle din fisk fra hale til snude i vandet.

10 Hvis du skal have et foto, skal det tages hurtigt, og hvor fisken er i kontakt med vandet. Ikke noget med lange fotosessions, hvor fisken

Grej til genudsætning

Husk altid at dimensionere dit grej til fiskeriet, så du kan fighte fisken forsvarligt. Ved meget lange fights, hvor grejet er for let, stresses fisken unødigt, og mælkesyreproduktionen bliver alt for høj. Resultatet er, at fisken ofte dør efter genudsætningen.

Brug modhageløse kroge

Det er flere steder et krav, at der fiskes med modhageløse kroge. Flere videnskabelige undersøgelser viser nemlig, at brugen af modhageløse kroge markant øger overlevelsen hos laks og havørred, der skal genudsættes. Har din krog modhager, kan du let klemme dem ned med en tang. Klem tangen omkring krogen ved modhagen, og drej så krogens wire lidt fra side til side, så modhagen klemmes helt ind og ikke stritter ud til siden.

Cirkelkroge til agn

Flere steder er det et krav at benytte cirkelkroge, når der fiskes med naturlig agn og agn med duftstoffer. Cirkelkrogens kon-

struktion sikrer, at fisken ikke kroges dybt med derimod i mundvigen, så den er let at afkroge. Definitionen på en cirkelkrog er, at krogspidsen skal pege tilbage mod krogens skaft, således at krogen har en cirkulær form.

Krogløsertang

Det er et must at have en god krogløsertang med, når fisken skal genudsættes. Tangen må gerne være lang, så man kan nå krogspidsen, hvis den skulle sidde dybt i svælget på fisken.

Knudeløse net

Net bør om muligt undgås, når fisken skal genudsættes, men nogle steder kan det være en fordel med et net. Hvis netmaskerne er store og med knuder, kan de ødelægge både skællag og finner. Derfor anbefales det at benytte knudeløse net eller gumminet med fine

netmasker, som er mere skånsomme. Løft ikke fisken ud af vandet, men afkrog den i nettet – i vandet.

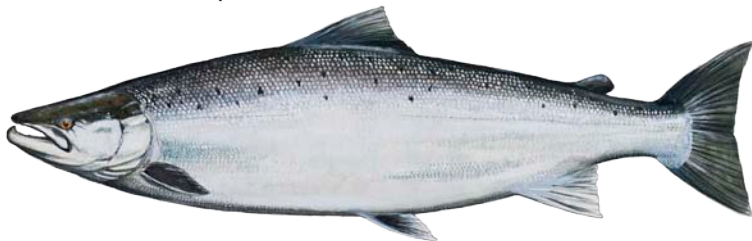
Mærker på stang eller målebånd

Det er en god idé at sætte mærker på din så du hurtigt kan måle fiskens længde.

Det er vigtigt at indrapportere fiskens størrelse nogenlunde korrekt. Bagerst i dette hæfte kan du se, hvilken vægt laks og havørred har ved forskellige længder.

Forskelle på laks

Blank hanlaks

Nystegen fra havet.
Massiv fisk med blanke,
løse skæl og helt blanke
gællelåg. Lille kæbe-
krog.

Blank hunlaks

Nystegen fra havet.
Massiv fisk med blanke,
løse skæl og helt blanke
gællelåg. Ingen kæbe-
krog.

Letfarvet hanlaks

Overgangen til gyde-
dragt. Blankt skær med
begyndende grøngul-
lige nuancer. Gyldne
gællelåg. Begyndende
kæbekrog.

Letfarvet hunlaks

Overgangen til gyde-
dragt. Blankt skær med
begyndende grøngul-
lige nuancer. Gyldne
gællelåg.
Ingen kæbekrog.

Farvet hanlaks

Gydedragt med markante røde og hvide marmoreringer ned over siden. Høj og smal kropsform med lang snude og veludviklet kæbekrog.

Farvet hunlaks

Gydedragt med røde og hvide marmoreringer ned over siden. Dog meget mindre marmoreringer end hanlaksen. Trind bug og udstående gat. Ingen kæbekrog.

Laks efter gydning (nedfaldslaks)

Oftentimes helt blank. Stort hoved og mager krop. Kan forveksles med en nystegen blank laks.

Finneklipping på laks

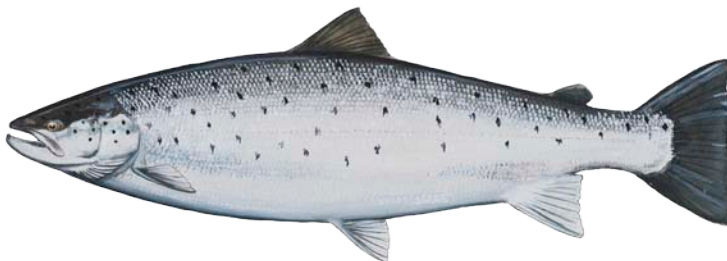
Fanger du en laks uden fedtfinne, så er der ikke noget galt. Du har blot fanget en laks, som er en del af et planlagt mærkningsprojekt. For at kunne afgøre, hvor stor en del af lakseopgangen, der stammer fra naturlig produktion, klipper man fedtfinnen af alle de laksesmolt (lakseunger), som udsættes.

Forskelle på havørred

Blank havørredhan

Nystegen fra havet.
Med blanke, løse skæl
og helt blanke gællelåg.
Ingen eller lille kæbekrog.

Blank havørredhun

Nystegen fra havet.
Med blanke, løse skæl
og helt blanke gællelåg.
Ingen kæbekrog.

Letfarvet havørredhan

Overgang til gydedragt.
Stålgrå med brunlige
nuancer og faste skæl.
Lille kæbekrog.

Letfarvet havørredhun

Overgang til gydedragt.
Stålgrå og faste skæl.
Ingen kæbekrog.

Farvet havørredhan

Gydedragt med brunlige og kraftigt gyldne nuancer. Mørk, næsten sort bug. Veludviklet kæbekrog.

Farvet havørredhun

Gydedragt med grålige og gyldne nuancer. Trind, mørk bug og udstående gat. Ingen kæbekrog.

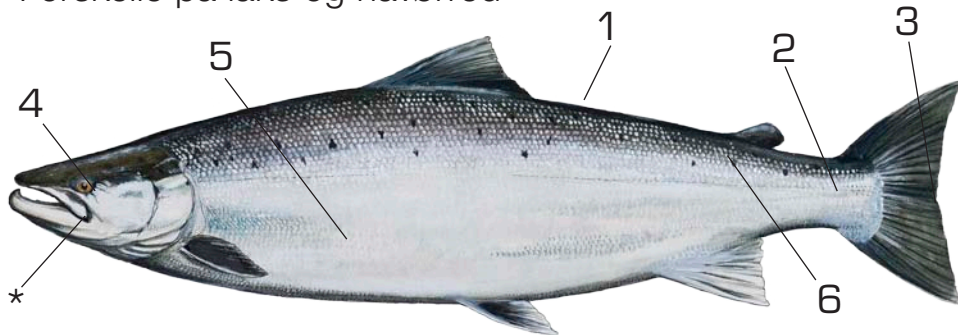

Havørred efter gydning (nedfaldshavørred)

Fra brunlige nuancer til helt blank. Halefinnen kan være slidt, og der kan forekomme svampeinfektioner. Stort hoved og mager krop.

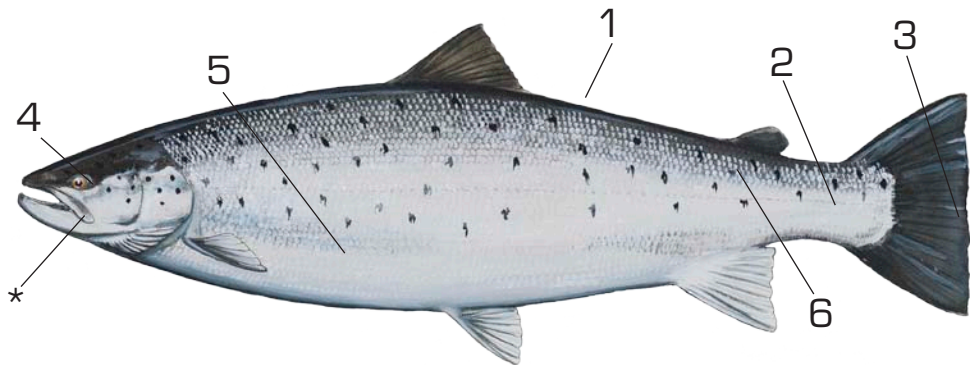

Forskelle på laks og havørred

Kendetegn for laks

- 1 Slankere kropsform
- 2 Slank halerod med „håndtag“ (giver godt greb om haleroden)
- 3 Kløftet hale
- 4 Bagkanten af øjet flugter bagkanten af kæbebenet*
- 5 Meget få pletter under sidelinjen
- 6 10-15 skæl fra forkanten af fedtfinnen til sidelinjen (typisk 11-13)

Kendetegn for havørred

- 1 Kraftigere kropsform
- 2 Tyk halerod uden „håndtag“ (giver dårligt greb om haleroden)
- 3 Næsten lige hale (yngre havørreder kan dog have kløftet hale som laks)
- 4 Bagkanten af øjet sidder længere fremme end bagkanten af kæbebenet*
- 5 Ofte mange pletter under sidelinjen
- 6 14-19 skæl fra forkanten af fedtfinnen til sidelinjen (typisk 16)

Længde / væggtabel for laks

Kendetegn for laks

Har du laksens længde og kropsform, kan du i tabellen finde vægten.

Længden måles fra laksens snude til laksens halespids. I tabellen er angivet tre typer: **Slank, normal og tyk**

LÆNGDE				VÆGT (KG)			
CM	SLANK	NORMAL	TYK	CM	SLANK	NORMAL	TYK
60	1,9	2,1	2,2	74	3,6	3,9	4,2
61	2	2,2	2,3	75	3,7	4,1	4,3
62	2,1	2,3	2,4	76	3,9	4,3	4,5
63	2,2	2,4	2,6	77	4	4,4	4,7
64	2,3	2,5	2,7	78	4,2	4,6	4,9
65	2,4	2,6	2,8	79	4,4	4,8	5,1
66	2,5	2,8	3	80	4,5	5	5,3
67	2,7	2,9	3,1	81	4,7	5,2	5,5
68	2,8	3	3,2	82	4,9	5,4	5,7
69	2,9	3,2	3,4	83	5,1	5,6	5,9
70	3	3,3	3,5	84	5,2	5,8	6,1
71	3,2	3,5	3,7	85	5,4	6	6,3
72	3,3	3,6	3,8	86	5,6	6,2	6,6
73	3,4	3,8	4	87	5,8	6,4	6,8
74	3,6	3,9	4,2	88	6	6,7	7

LÆNGDE	VÆGT (KG)			LÆNGDE	VÆGT (KG)		
CM	SLANK	NORMAL	TYK	CM	SLANK	NORMAL	TYK
89	6,2	6,9	7,3	110	11,8	13,2	13,8
90	6,5	7,1	7,5	111	12,1	13,5	14,1
91	6,7	7,4	7,8	112	12,5	13,9	14,5
92	6,9	7,6	8	113	12,8	14,3	14,9
93	7,1	7,9	8,3	114	13,1	14,7	15,3
94	7,4	8,1	8,6	115	13,5	15,1	15,7
95	7,6	8,4	8,8	116	13,9	15,5	16,2
96	7,8	8,7	9,1	117	14,2	15,9	16,6
97	8,1	9	9,4	118	14,6	16,3	17
98	8,3	9,3	9,7	119	15	16,7	17,4
99	8,6	9,5	10	120	15,3	17,2	17,9
100	8,9	9,8	10,3	121	15,7	17,6	18,3
101	9,1	10,1	10,6	122	16,1	18	18,8
102	9,4	10,5	11	123	16,5	18,5	19,3
103	9,7	10,8	11,3	124	16,9	19	19,8
104	10	11,1	11,6	125	17,3	19,4	20,2
105	10,3	11,4	12	126	17,8	19,9	20,7
106	10,6	11,8	12,3	127	18,2	20,4	21,2
107	10,9	12,1	12,7	128	18,6	20,9	21,7
108	11,2	12,4	13	129	19,1	21,4	22,2
109	11,5	11,5	13,4	130	21,9	19,5	22,8

Længde / væggtabel for havørred

Kendetegn for havørred

Har du havørredens længde og kropsform, kan du i tabellen finde vægten.

Længden måles fra havørredens snude til halespids. I tabellen er angivet tre typer:

Slank, normal og tyk

LÆNGDE		VÆGT (KG)			LÆNGDE		VÆGT (KG)		
CM	SLANK	NORMAL	TYK	CM	SLANK	NORMAL	TYK		
40	0,58	0,70	0,83	55	1,50	1,81	2,16		
41	0,62	0,75	0,9	56	1,58	1,91	2,28		
42	0,67	0,81	0,96	57	1,67	2,02	2,41		
43	0,72	0,87	1,03	58	1,76	2,13	2,54		
44	0,77	0,93	1,11	59	1,85	2,24	2,67		
45	0,82	0,99	1,18	60	1,94	2,35	2,81		
46	0,88	1,06	1,27	61	2,04	2,47	2,95		
47	0,93	1,13	1,35	62	2,14	2,60	3,10		
48	1,00	1,21	1,44	63	2,25	2,73	3,25		
49	1,06	1,28	1,53	64	2,36	2,86	3,41		
50	1,13	1,36	1,63	65	2,47	2,99	3,57		
51	1,19	1,45	1,72	66	2,59	3,13	3,74		
52	1,27	1,53	1,83	67	2,71	3,28	3,91		
53	1,34	1,62	1,94	68	2,83	3,43	4,09		
54	1,42	1,72	2,05	69	2,96	3,58	4,27		

LÆNGDE		VÆGT (KG)		LÆNGDE		VÆGT (KG)	
CM	SLANK	NORMAL	TYK	CM	SLANK	NORMAL	TYK
70	3,09	3,74	4,46	91	6,78	8,21	9,80
71	3,22	3,90	4,65	92	7,01	8,49	10,12
72	3,36	4,07	4,85	93	7,24	8,77	10,46
73	3,50	4,24	5,06	94	7,48	9,05	10,80
74	3,65	4,42	5,27	95	7,72	9,35	11,15
75	3,80	4,60	5,48	96	7,96	9,64	11,50
76	3,95	4,78	5,71	97	8,21	9,95	11,86
77	4,11	4,98	5,93	98	8,47	10,26	12,24
78	4,27	5,17	6,17	99	8,73	10,58	12,61
79	4,44	5,37	6,41	100	9,00	10,90	13,00
80	4,61	5,58	6,66	101	9,27	11,23	13,39
81	4,78	5,79	6,91	102	9,55	11,57	13,80
82	4,96	6,01	7,17	103	9,83	11,91	14,21
83	5,15	6,23	7,43	104	10,12	12,26	14,62
84	5,33	6,46	7,71	105	10,42	12,62	15,05
85	5,53	6,69	7,98				
86	5,72	6,93	8,27				
87	5,93	7,18	8,56				
88	6,13	7,43	8,86				
89	6,34	7,68	9,16				
90	6,56	6,56	9,48				

Links

Mere om laks og havørred

www.sportsfiskeren.dk // Danmarks Sportsfiskerforbund

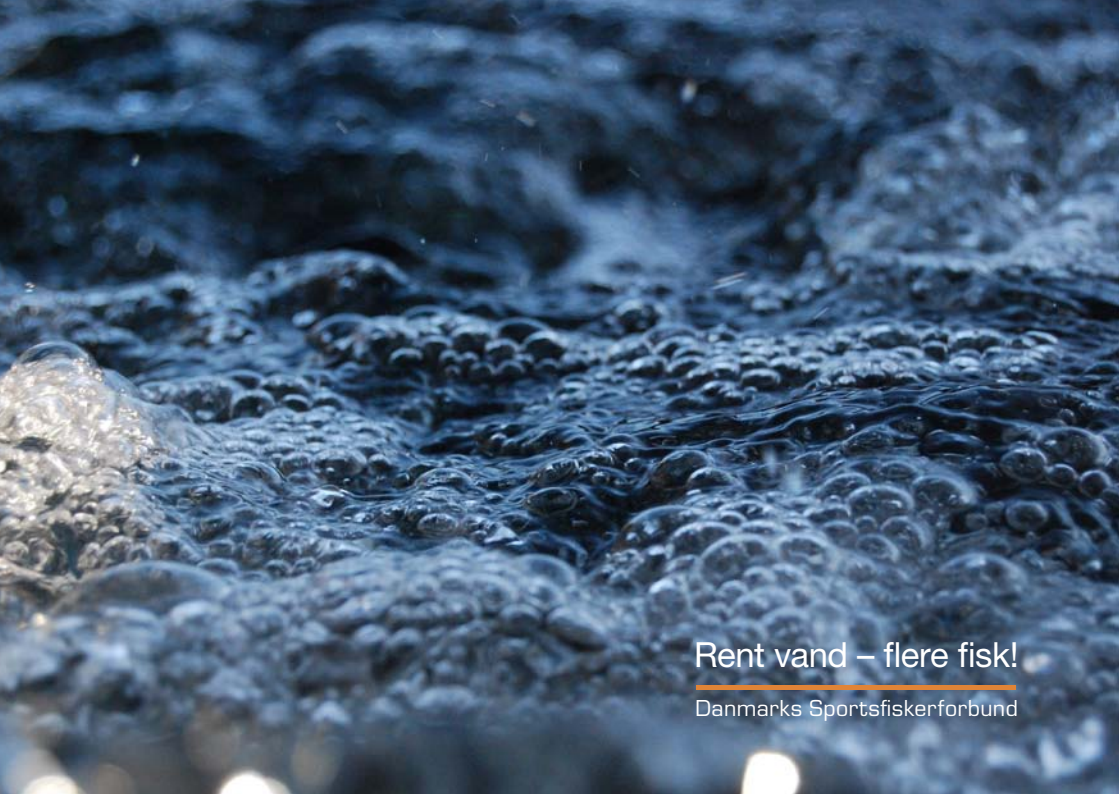
www.fiskepleje.dk // DTU Aqua

www.vildlaks.dk // Danmarks Center for vildlaks

www.dansklaksefond.dk // Dansk Laksefond

www.fvm.dk/fiskeri // Fødevareministeriet

www.fisketegn.dk // Det statslige fisketegn

Rent vand – flere fisk!

Danmarks Sportsfiskerforbund

